

احترام به پدر و مادر

کلیدواژه: احترام به والدین، پدر و مادر.

پرسش: اهمیت احترام به پدر و مادر را از نظر قرآن کریم و سنت بیان فرمایید؟

پاسخ: براساس آیات قرآن مجید، واجب‌ترین واجب‌ها، [احسان به پدر و مادر](#) است و به انسان‌ها سفارش شده است که به پدر و مادرشان احترام بگذارند و [احسان](#) کنند. [امامان معصوم \(علیهم‌السلام\)](#) نیز به پدر و مادرشان بسیار احترام می‌گذاشتند. همچنین باید [تواضع](#) و [فروتنی](#) در برابر آن‌ها آشکار باشد. در [آیه ۱۴ سوره لقمان](#)، خداوند و [شکر](#) والدین در یک ردیف قرار گرفته‌اند.

فهرست مندرجات

- ۱ - اهمیت احسان به والدین
 - ۱.۱ - نیکی به پدر و مادر در کنار توحید
 - ۱.۲ - احترام انبیا با پدر و مادرشان
 - ۱.۲.۱ - بیان یک روایت
 - ۱.۳ - سفارش به همه مردم
 - ۱.۴ - احترام به والدین کافر
 - ۱.۵ - سفارش به فرزندان نه والدین
 - ۱.۶ - شکر والدین هم‌ردیف شکر خدا
 - ۱.۷ - تواضع و فروتنی آشکار
 - ۱.۸ - برتری نیکی به پدر و مادر بر جهاد
 - ۱.۹ - تجمل زحمت زیاد
- ۲ - منابع
- ۳ - پانویس
- ۴ - منبع

اهمیت احسان به والدین

اکنون مواردی را درباره اهمیت احسان به پدر و مادر بیان می‌کنیم:

← نیکی به پدر و مادر در کنار توحید

«... لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا...»
[۱] بقره/سوره ۲، آیه ۸۲.

«وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا»؛
[۲] نساء/سوره ۴، آیه ۲۶.

«... أَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا...»
[۳] انعام/سوره ۶، آیه ۱۵۱.

«وَوَقَّضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا...»
[۴] اسراء/سوره ۱۷، آیه ۲۳.

«... يَا بَنِيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ وَصَيَّا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ...»
[۵] لقمان/سوره ۳۱، آیه ۱۴، ۱۳.

از این آیات معلوم می‌شود که عقوق والدین بعد از [شرک به خدا](#) در شمار بزرگ‌ترین [گناهان](#) است و از آن طرف هم معلوم می‌شود که واجب‌ترین واجب‌ها، احسان به پدر و مادر است.

← احترام انبیا با پدر و مادرشان

از بعضی آیات، این درس مهم را از **انبیا** می‌آموزیم. **خداوند** در مورد **یحیی (علیه السلام)** می‌فرماید: «**وَ بَرًّا بِوَالِدَيْهِ**». [۶۱] **مریم/سوره ۱۹، آیه ۱۴.**

در مورد **عیسی** می‌فرماید: «**وَ بَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَ لَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا**؛ [۷۱] **مریم/سوره ۱۹، آیه ۲۳.** خداوند مرا نسبت به مادرم نیکوکار قرار داده است و **جبار** و **شقی** قرار نداده است».

← بیان یک روایت

در سال‌های آغاز **بعثت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم)** بود، روزی آن حضرت فرشی پهن فرموده بود و روی آن نشسته بود که در این موقع شوهر **حلیمه** به حضور آن حضرت آمد. **پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم)** به یاد مهربانی‌های او برخاست و او را احترام زیادی کرد و گوشه‌ای از فرش خود را گسترده و پدر رضاعی خود را روی آن نشانید، طولی نکشید که مادرش **حلیمه** وارد شد، حضرت گوشه دیگر فرش را برای او پهن کرد و او را روی آن نشانید و محبت فراوانی به **مادر رضاعی** خود کرد. [۸۱] **اشتهاردی، مجدمهدی، داستان دوستان، ج ۳، ص ۴۷، قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۶۹.**

← سفارش به همه مردم

در **آیات** زیادی به انسان‌ها سفارش شده که به پدر و مادر احترام و **احسان** کنند و نگفته است که ای مسلمان‌ها به **پدر و مادر** خود احترام کنید: «**وَ وَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَسَنًا**». [۹۱] **عنکبوت/سوره ۲۹، آیه ۸.**

و از طرف مادران و پدران هم، احترام آنها اختصاصی به پدران و مادران **مسلمان** ندارد؛ بلکه هر کس که پدر و مادر است، باید مورد احترام فرزندان قرار گیرد؛ چون در آیات، سخن از «**والدین**» است؛ بدون هیچ قیدی به **ایمان** و **اسلام** آمده؛ از این رو شامل پدر و مادر غیر مسلمان نیز می‌شود.

← احترام به والدین کافر

«**وَ إِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَ صَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا**». [۱۱۱] **لقمان/سوره ۳۱، آیه ۱۵.**

در این آیه با آن‌که پدر و مادر **کافر** هستند و فرزند را دعوت به **کفر** می‌کنند، خداوند تنها در این مورد اجازه عدم **اطاعت** داده است؛ اما با این حال می‌فرماید: ولو این‌که آن‌ها کافرند؛ ولی با آن‌ها در دنیا به طور شایسته‌ای رفتار کن.

← سفارش به فرزندان نه والدین

در قرآن کریم، آیات زیادی تاکید بر رعایت **حقوق پدر و مادر** آمده است؛ اما به والدین نسبت به فرزندان سفارش کمتر می‌شود، مگر در مورد نهی از کشتن فرزندان که یک عادت شوم و زشت در عصر **جاهلیت** بود. این هم به خاطر آن است که پدر و مادر به **حکم** عواطف نیرومندشان کمتر ممکن است فرزندان خود را فراموش کنند؛ در حالی که زیاد اتفاق می‌افتد که فرزندان پدر و مادر خود را - به خصوص در دوران **بیری** - فراموش کنند. [۱۱۱] **مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۱، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ چهاردهم، ۱۳۷۴.**

← شکر والدین هم‌ردیف شکر خدا

«**أَنْ اشْكُرْ لِي وَ لِوَالِدَيْكَ**؛ [۱۲۱] **لقمان/سوره ۳۱، آیه ۱۴.**

(به او توصیه کردم) که برای من و پدر و مادرش **شکر** به جا آور». همان‌طور که ملاحظه می‌شود در این آیه خداوند و شکر والدین در یک ردیف قرار گرفته‌اند؛ لذا **امام رضا (علیه السلام)** می‌فرماید: خدا امر فرموده به **شکرگزاری** از خودش و برای والدین؛ پس اگر کسی والدین را شکر نکند، **خدا** را هم نمی‌کند. [۱۲۱] **مجددی ری‌شهری، مجد، میزان الحکمه، ج ۴، ص ۴۶۸، بی‌جا، انتشارات مکتب الاعلام الاسلامی، چاپ اول، ۱۳۶۳.**

← تواضع و فروتنی آشکار

باید **تواضع** و **فروتنی** در برابر آن‌ها آشکار باشد. در **آیه** «**وَ اخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ**»؛

[۱۴] [اسراء/سوره ۱۷، آیه ۲۴.](#)

که در رابطه با تواضع و فروتنی نسبت به پدر و مادر است، جناح به معنای پر و بال گستران است که کنایه از **مبالغه** در تواضع و **خضوع** زبانی و عملی است؛ مثل جوجه‌ای که بال و پر خود را باز می‌کند تا مهر و **محبت** مادر را تحریک کند و او را به فراهم ساختن **غذا** وادار سازد. از این‌که در این آیه جناح مقید به «ذُل» شده، استفاده می‌شود که **انسان** باید در **معاشرت** و گفت‌وگو با پدر و مادرش طوری رفتار کند که پدر و مادر تواضع و خضوع او را **احساس** کنند و بفهمند که او را در برابر آنها خوار می‌کند و نسبت به ایشان محبت و مهر دارد.

[۱۵] [طباطبایی، سید محمدحسین، تفسیر المیزان، ج ۱۳، ص ۱۰۹، مترجم سید مجدباقر موسوی همدانی، قم، انتشارات اسلامی.](#)

← برتری نیکی به پدر و مادر بر جهاد

جابر می‌گوید: یک نفر خدمت **رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)** آمد و گفت: من جوانی هستم که دوست دارم **جهاد** کنم؛ اما مادری دارم که کراهت دارد که من به جهاد بروم. پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) فرمود: برگرد پیش مادرت برو! قسم به خدایی که مرا به پیامبر مبعوث کرده، اگر یک شب پیش مادرت باشی، بهتر از آن است که یک سال در راه خدا جهاد کنی.

[۱۶] [مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۵۹، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۲ ه.](#)

← تحمل زحمت زیاد

تحمل زحمت زیاد برای احسان به پدر و مادر؛ اهمیت **احسان به پدر و مادر** آنقدر زیاد است که **پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)** فرمود: دو سال مسافرت کنید تا بر پدر و مادران احترام کنید.

[۱۷] [مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۸۲، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۲ ه.](#)

منابع

۱. بحارالانوار، علامه مجلسی، ج ۷۱، ص ۵۹، انتشارات دارالاحیاء التراث العربی.
۲. تفسیر نمونه، مکارم شیرازی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ج ۱۴، ۱۳۷۴، ج ۱۷، ص ۴۱.
۳. حق والدین، جعفر میرعظیمی، چاپخانه نمونه، قم.
۴. حقوق والدین فرزندان از دیدگاه اسلام، مهدی علوی، قم، انتشارات علمیه.

پانویس

۱. [↑](#) [بقره/سوره ۲، آیه ۸۲.](#)
۲. [↑](#) [نساء/سوره ۴، آیه ۳۶.](#)
۳. [↑](#) [انعام/سوره ۶، آیه ۱۵۱.](#)
۴. [↑](#) [اسراء/سوره ۱۷، آیه ۲۳.](#)
۵. [↑](#) [لقمان/سوره ۳۱، آیه ۱۴، ۱۳.](#)
۶. [↑](#) [مریم/سوره ۱۹، آیه ۱۴.](#)
۷. [↑](#) [مریم/سوره ۱۹، آیه ۳۲.](#)
۸. [↑](#) [اشتهاردی، مجد مهدی، داستان دوستان، ج ۳، ص ۴۷، قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۶۹.](#)
۹. [↑](#) [عنکبوت/سوره ۲۹، آیه ۸.](#)
۱۰. [↑](#) [لقمان/سوره ۳۱، آیه ۱۵.](#)
۱۱. [↑](#) [مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۱، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ چهاردهم، ۱۳۷۴.](#)
۱۲. [↑](#) [لقمان/سوره ۳۱، آیه ۱۴.](#)
۱۳. [↑](#) [مجدی ری شهری، مجد، میزان الحکمه، ج ۴، ص ۴۶۸، بی‌جا، انتشارات مکتب الاعلام اسلامی، چاپ اول، ۱۳۶۳.](#)
۱۴. [↑](#) [اسراء/سوره ۱۷، آیه ۲۴.](#)
۱۵. [↑](#) [طباطبایی، سید محمدحسین، تفسیر المیزان، ج ۱۳، ص ۱۰۹، مترجم سید مجدباقر موسوی همدانی، قم، انتشارات اسلامی.](#)
۱۶. [↑](#) [مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۵۹، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۲ ه.](#)
۱۷. [↑](#) [مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۸۲، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۲ ه.](#)

منبع

سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «احترام به پدر و مادر»، تاریخ بازبینی ۱۳۹۶/۱/۱۴.